

Vaasan ympäristöseura - Vasa miljöförening
SYYSLEHTI - HÖSTBLADET 2011

Puutarhojen kutsumaton vieras

Lähes koko kesän on punavartinen, sydänlehtinen kasvi kukkinut kauniin punaisen ja vaaleanpunaisen sävyissä. Vaikuttaa siltä, että kasvia on nyt enemmän kuin viime vuonna ja muiden kasvien joukossa kasvaessaan se on venähtänyt pituutta saavuttaakseen eniten auringonvaloa ja parhaan kasvun.

Kasvukausi alkaa olla loppuillaan, mutta puutarhoissa kukkivat silti vielä syysleimut ja liljat. Ojanpientareilla vilkkuu myös jotakin punaista ja pinkkiä. Jättipalsami (*Impatiens glandulifera* Royle) on vierasperäinen kasvi, joka leviää todella nopeasti. Jättipalsami on tullut Suomen luontoon alun perin koristekasviksi puutarhoihin, joista se on levinnyt hyvin nopeasti valloittamaan kostei-

ta kasvupaikkoja. Jättipalsamin siemen sinkoaa kosketuksesta jopa 7 metrin päähän, ja itävyys on erittäin hyvä. Jättipalsami on opportunisti ja ottaa tilaisuuden tullen valtaansa laajoja alueita. Vaasassa jättipalsamia löytyy lähes jokaisen ojan varrelta, esimerkiksi hautausmaan ympäristöstä, Hietalahdesta, Korkeamäeltä ja Vanhasta Vaasasta. Muutamassa vuodessa kasveja on tullut paljon lisää, tukahduttaen tieltään vadelmapuskat, mesiangervot, osmankäämit ja jopa pajujen nuoret versot, jotka normaalisti kasvavat kosteilla paikoilla kuten ojissa.

Suomen luonnossa on monia vierasperäisiä kasveja, ja niiden haitallisuus määritellään sen mukaan, ovatko ne uhka endeemiselle, eli alkuperäiselle luonnollemme. Jättipalsami ja esimerkiksi kaukasiaan jättiputki lukeutuvat tällaisiin harmia ja haittaa aiheuttaviin lajeihin. Suomen ympäristökeskus ja alueelliset elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset keräävät tietoa haitallisista vierasperäisistä

kasveista, mutta jokainen voi itsekkin tehdä osansa suomalaisen luonnon ja ekosysteemin puolesta.

Jättipalsami ei pysty talvehtimaan Suomessa, minä vuoksi siementen leviämisen estäminen olisi ensiarvoisen tärkeää. Omasta puutarhastaan ja tonttinsa reunoilta, ja miksei naapurinkin ojasta jättipalsami kannattaa kitkeä. Kitkeminen kannattaa tehdä ennen kuin siemenet ovat kehittyneet, eli noin heinäkuun loppuun mennessä. Varsia ei tarvitse myrkyttää, sillä jättipalsami ei selviä Suomen talvesta. Jättipalsamin raivauksessa kannattaa suojata käsivarret ja jalat, sillä sen neste saattaa ärsyttää ihoa.

Vaasan ympäristöseura aikoo ensi kesänä järjestää jättipalsamien kitkentätalkoita. Havaintoja kasvupaikoista sekä innokkaita vapaaehtoisia kitkentätoimiin otetaan vastaan.

Lisätietoja: <http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=16585&lan=f>

Lapset luontoon!

Katrina Swanljung

Luonto-Liitto yhteistyökumppaneineen käynnisti vuoden alussa Lapset luontoon –kampanjan, jonka avulla halutaan kannustaa aikuisia tarjoamaan lapselle kokemuksia ja elämyksiä luonnossa ja omassa arkiympäristössä. Kampanjan avulla halutaan myös rohkaista ja tukea kouluja ympäristökasvatustyössä sekä muistuttaa päättäjiä siitä, että heillä on tärkeänä tehtävänä turvata puitteet lasten ympäristösuhteen vahvistamiselle.

Jokainen lapsi tarvitsee kokemusten ja elämysten kautta syntyvän elämänmittaisen suhteen elinympäristöönsä. Ulkona lähiympäristössä vietetty aika tukee lapsen terveyttä ja hyvinvointia sekä auttaa lasta kasvamaan tasapainoiseksi, ympäristövastuulliseksi aikuiseksi.

Luonnon merkitys ihmiselle aukeaa kokemusten kautta. Tieto luonnon merkityksestä kaipaa tuekseen omakohtaisia havaintoja ja kokemuksia. Monimuotoinen luonto, johon ihminen on vaikuttanut vain vähän, on tärkeä kokemus. Lapsen kannalta tärkein on kuitenkin usein arkinen kaupunkimainen ympäristö, jossa hän elää. Luontoon tutustuminen kannattaakin aloittaa kotipihalta ja lähimetsästä. Lapsen metsä on pieni ja lähellä.

Kampanjasivustolta www.lapsetluontoon.fi saa tietoa ja ideoita lasten luontosuhteen voimistamiseen. Tutustumisen arvoinen on myös Richard Louvin kirja "Last Child in the Woods. Saving Our Children from Nature-Deficit Disorder."

Pekka Peura

”Petolintujen syysmuutto on ollut tänä syksynä vilkasta. Pohjanmaan lakeuksilla on nähty runsaasti erilaisia haukkoja. Etenkin Söderfjärdenin peltoaukea on ollut lintuharrastajan aarreaitta: parhaimmillaan paikalla on nähty seitsemän ruskosuohaukkaa, kuusi sinisuohaukkaa ja yhtenä päivänä peräti neljä melkoisen harvinaista muuttohaukkaa. Tavallisin laji on kuitenkin tuulihaukka, joka on päässyt kuvaan poseeraamaan yhdessä MLY:n puheenjohtajan Ari Lähteenpään kanssa.”

ESITTELYSSÄ: Merenkurkun Lintutieteellinen Yhdistys

Merenkurkun Lintutieteellinen Yhdistys on perustettu 1979 ja se on yksi maan 27:stä alueellisesta lintuyhdistyksestä. Kattojärjestönä toimii BirdLife Suomi, joka puolestaan kuuluu kansainväliseen BirdLife-verkostoon.

MLY:n toimialueeseen kuuluvat Vaasa, Mustasaari, Vöyri, Vähäkyrö, Laihia, Maalahti ja Korsnäs. Havaintoalueeseen kuuluu lisäksi osia Uudestakaarleppeystä ja Närpiöstä. Havainnoinnin pääpaino on rannikkoseudulla ja saaristossa.

Yhdistyksessä on runsaat 100 jäsentä. Jäsenmäärä on ollut kasvussa. Suurimpiin lintuyhdistyksiin (pääkaupunkiseudun Tringa ja Turun TLY) verrattua MLY on pienekö yhdistys. Kokoonsa nähden MLY:n toiminta on sekä volyyminsä että sisältönsä puolesta hyvällä tasolla. Yhdistyksellä on kotisivut,

joiden uudistaminen on juuri käynnistetty.

MLY:n alueen tunnetuin lintupaikka on Söderfjärdenin peltoaukea. Se on maan merkittävin kurkien levähdyspaikka syysmuutolla. Keväisin alueel-

la on joutsenia ja hanhia. Myös muu linnusto Söderfjärdenillä on muuttoaikoina runsas. Lintutorneja on Oravaisissa (Kimojokisuu), Laihialla (Levaneva), Maalahdessa (Åminne, Nojärvtträsk ja Gälören), Vaasassa (Sundominlahti ja Söderfjärden) ja Mustasaarissa (Björkö/Svedjehamn, Vassorinlahti ja

Tule kuuntelemaan mielenkiintoista esitystä Merenkurkun linnuista Sateenkaaritalolle (Kouluk. 51) to 3.11. klo 18.

Sulva). Torneista uusien on kesällä 2011 valmistunut Gälörenin torni. Merenkurkussa sijaitsee Valasaarten luontoasema, joka on yksi maan virallisista lintuasemista. Sen omistaa Ostrobothnia Australis, mutta myös MLY:n jäsenet osallistuvat lintuaseman toimintaan. Muita vakiintuneita ja hyviksi tiedettyjä lintupaikkoja on paljon. Vaasan Yliopiston Levoninstituutissa on käynnissä hanke, jossa laaditaan kattava kuvaus kaikista alueen lintukohteista. Tieto tulee nettiin.

Lintuharrastuksen ja havainnoinnin kannalta MLY:n alue on lähes ihanteellinen. Alue on melkoisen hyvin hallittavissa. Pesivät ja läpimuuttavat linnut mukaan lukien linnusto on runsas ja monipuolinen. Linnuston monipuolisuus perustuu erilaisten biotooppien moninaisuuteen: meri ja saaristo, joet liepeineen, peltoalueet ja metsät. Metsäalueilta vanhat metsät tosin puuttuvat lähes kokonaan. Oma lukunsa

omaperäisine linnustoineen on Levanevan suo- ja järviäalue. Lintuharrastajan sesonki MLY:n alueella on lähes ympärivuotinen. Merestä johtuen viimeiset muuttolinnut (lokit ja vesilinnut) poistuvat alueelta vasta vuodenvaihteen tietämissä ja vain muutaman kuukauden kuluttua on kevätmuutto jo käynnissä. Vuosittain MLY:n alueella havaitaan noin 240 eri lintulajea. Alueelle uusia lajeja tulee silloin tällöin. Vuonna 2011 löydettyjä uusia lajeja ovat pussitiaainen Vaasassa Suvilahden entisellä kaatopaikalla ja pitkäjalka Maalahden Gälörenissä.

Merkittävä tekijä lintuharrastuksessa on kaikille avoin valtakunnallinen Tiira-havaintojärjestelmä. Tiirasta löytyy reaaliaikainen tieto lintuhavainnoista, kattava tieto aiemmin havaituista linnuista ja myös muuta hyödyllistä tietoa mm. lista kunkin alueen lintupaikoista. Lisätietoja yhdistyksestä: <http://www.merenkurkunlyty.net/>

SYKSYN TAPAHTUMAKALENTERI

Hilja(isuude)n päivän syysretki Lappören-saarelle la 8.10. Lähtö Kaupungintalolta klo 8 ja paluu n. klo 16. Oppaana Eero Murtomäki. Iso maankohomasaari on säilynyt lähes koskemattomana, runsaasti glo-lampia ja fladan-lahtia. Kimpakyyti henkilöautoilla ja edestakainen venekyyti Björköbyn Svedjehamnista Valjaniin (noin 20 e/hlö). Maastotaivalta kahdeksisen kilometriä. Varusteet sään mukaan ja omat eväät. **Lisätietoja ja ilmoittautuminen 3.10. mennessä: k.koskimies@pp.inet.fi tai 050-3041046.**

Maailman päivää vietetään lauantaina 22.10. klo 13-16. Tervetuloa aistimaan monikulttuurista tunnelmaa Miratalolle (Kirkkopuistikko 34).

SYYSKOKOUS to 3.11. klo 18 Sateenkaaritalossa (Koulukatu 51). Käsitellään sääntömääräiset asiat, mm. hallituksen valinta seuraavalle toimintakaudelle, toimintasuunnitelman sekä tulo- ja menoarvion hyväksyminen vuodelle 2012. Kahvitarjoilu. **Kokouksen yhteydessä Merenkurkun Lintutieteellisen Yhdistyksen puheenjohtaja Ari Lähteenpää pitää esityksen aiheesta ”Merenkurkun linnut”.** Tervetuloa!

Pikkujoulua vietetään perinteiseen tapaan Alkulan tilalla Vanhassa Vaasassa (Gripinpolku 1) pe 16.12. klo 19:00 – n. 23:00. Yllätysohjelmaa ja nyyttarit. Olet lämpimästi tervetullut mukaan iloiseen joukkoon!

HÖSTENS HÄNDELSEKALENDER

Hilja-dagens höstutfärd till Lappören lö 8.10. Avfärd från stadshuset kl. 8 och hemkomst cirka kl. 16. Eero Murtomäki guidar. Den stora landuppstigningsön har bevarats nästan orörd med många glovatten och fladavikar. Samfärd med personbilar och båtfärd tur-retur från Svedjehamn i Björköby ut till Valjan (cirka 20 €/person). Vandringssträckan cirka åtta kilometer. Utrustning enligt vädret och egen vägkost. **Tilläggsuppgifter och anmälningar senast 3.10.: k.koskimies@pp.inet.fi eller 050-304 1046.**

Världens Dag firas lö 22.10. kl. 13-16. Välkomna att njuta av en doft av mångkulturalism på Mirahuset (Kyrkoesplanaden 34).

HÖSTMÖTE to 3.11. kl. 18 i Regnbågshuset (Skolhusgatan 51). Behandlas stadgeenliga ärenden, bl.a. val av styrelse för nästa verksamhetsår, verksamhetsplan och godkännande av budget för år 2012. Kaffeservering. **Ordföranden för Ornitologiska Föreningen för Kvarken Ari Lähteenpää ger på mötet ett föredrag om temat ”Fåglar i Kvarken”.** Välkommen!

Lillajul firas traditionellt på Alkula gård i Gamla Vasa (Gripstigen 1) fr 16.12. kl. 19-23. Knytkalas med överraskningsprogram. Du är hjärtligt välkommen med i det glada gänget!

Ympäristöseura jätti elokuun alussa Vaasan hallinto-oikeuteen valituksen rakennus- ja ympäristölautakunnan päätöksestä myöntää Vaasan kaupungin talotoimelle purkamislupa Villa Gustafsro:lle.

Rakennus sijaitsee Kotirannalla osoitteessa Kustaalantie 28. Nimensä talo sai siitä, kun seppämestari **Gustaf Lundén** (- 1893) piti tätä hankkimansa tilan päärakennusta kotinaan jäätyään eläkkeelle. Se on Vaasan vanhimpia puutaloja, rakennettu viimeistään 1850-luvulla. Talo on siis vanhempi kuin kaupunki nykyisellä paikallaan ja se antoi myös nimen Vetokannaksen ja Kotirannan läpi kulkevalle päätielle, Kustaalantie, Gustafsrovägen.

”Ossian Lundén kirjoitti myös useita kirjoja, joista jotkut ovat vieläkin käytössä ja arvostettuja, myös Suomen rajojen ulkopuolella”

Tilan yhteyteen kuului alkuvaiheessa myös tiili-tehdas, jossa poltettiin tiiliä uuden kaupungin moneen julkiseen rakennukseen, mm. Hovioikeuteen, Kaupunginkirkkoon ja Kruunumakasiiniin.

Gustaf Lundén ja hänen vaimonsa harrasti tilallaan myös maatilatoimintaa. Myöhemmin heidän poikansa **Ossian Lundén** (1866 - 1937) perusti tilalle kauppapuutarhan ja puutarhakoulun, Hollannista saamansa koulutuksen jälkeen. Ossian Lundénista tuli monipuolisen kotitarveviljelyn uranuurtaja ja vaikuttaja, joka harrasti kasvien jalostustakin. Osa lehmuksista Kustaalantien varrella ovat peruja hänen istuttamastaan lehmuskujasta. Hän kirjoitti myös useita kirjoja, joista jotkut ovat vieläkin käytössä ja arvostettuja, myös Suomen rajojen ulkopuolella.

Ossian Lundénin puutarhatoiminnan jälkeen rakennus on ollut eri omistajilla ja useassa käytössä: kansakouluna, lastenkotina ja viimeksi kehitysvammaisten toimintakeskuksena. Vaasan kaupungin omistukseen rakennus tuli 1940-luvulla.

Rakennus on läpikäynyt joitakin muutoksia. Seppämestarin vaimo laajennutti miehensä kuoleman

jälkeen talon nykyisiin mittoihinsa, 11 x 38 metriä. Vaasan kaupunki on eri vuosikymmeninä myös tehnyt käyttötarkoituksen vaatimia muutoksia. Viimeiset sisäpuoliset muutokset tehtiin 1970-luvulla ja niiden jäljiltä syntyi kosteusongelmia, joiden takia talo on ollut käyttämättä 1990-luvun jälkeen.

Talon kivijalka, hirsirunko ja muut kantavat rakenteet ovat edelleen alkuperäiset ja pääosin hyväkuntoiset. Ympäristökeskus ja Pohjanmaan museo ovat tarkastaneet rakennuksen kunnon ja todenneet vauriot rajallisiksi ja suhteellisen helposti korjattaviksi. Virheellisesti tehtyjä muutoksia lukuun ottamatta museo pitää talossa näkyvää historiallista kerrostumaa sinänsä arvokkaana.

Pohjanmaan museo on lausunnoissaan painottanut rakennuksen suuria paikallis- ja kulttuurihistoriallisia arvoja. Ympäristökeskus ja ympäristöministeriö ovat niiden perusteella esittäneet talon suojelua kaavalla vuonna 2009. Tämä on kaupungilta jäänyt tekemättä.

”Yhdistykset ovat esittäneet, että talosta tulisi monitoimitalo, jollaiselle on todellista tarvetta ja joka jatkaisi talon historiaa sosiaalisesti ja kulttuurisesti arvokkaassa käytössä”

Monet paikalliset yhdistykset ja yksityiset henkilöt ovat vedonneet talon säilyttämisen puolesta, koska se on Kotirannan ja Vetokannaksen kulttuurihistoriallisesti merkittävin rakennus, joka myös liittyy uuden kaupungin rakentamiseen vuoden 1852 tulipalon jälkeen. Yhdistykset ovat esittäneet, että talosta tulisi monitoimitalo, jollaiselle on todellista tarvetta ja joka jatkaisi talon historiaa sosiaalisesti ja kulttuurisesti arvokkaassa käytössä.

VILLA

GUSTAFSRO

Miljöföreningen lämnade i början av augusti in ett besvär till Vasa förvaltningsdomstol över byggnads- och miljönämndens beslut att bevilja Vasa stads hussektor tillstånd att riva Villa Gustafsro.

Byggnaden finns i Hemstrand på Gustafsrovägen 28. Sitt namn fick huset av att smedmästaren Gustaf Lundén (- 1893) efter sin pensionering anskaffade godset hade denna huvudbyggnad som sitt hem. Det är ett av Vasas äldsta trähus, byggt senast på 1850-talet. Huset är alltså äldre än staden på sin nuvarande plats och det gav även namnet åt den huvudväg, Gustafsrovägen, som går genom Dragnäsback och Hemstrand.

”Ossian Lundén skrev också flera böcker, av vilka en del fortfarande används och är uppskattade, även utanför Finlands gränser”

På godset fanns i begynnelsen även en tegelfabrik, i vilken man brände tegel till flera offentliga byggen i den nya staden, bla. till Hovrätten, Stadskyrkan och Kronomagasin.

Gustaf Lundén och hans hustru idkade även lantbruk på sitt gods. Senare grundade deras son Ossian Lundén (1866 - 1937) en handelsträdgård och en trädgårdsskola på godset, efter avslutad trädgårdsskolning i Holland. Ossian Lundén blev en framstående pionjär för en mångsidig husbehovsodling och han idkade även förädling av växter. Han skrev också flera böcker, av vilka en del fortfarande används

och är uppskattade, även utanför Finlands gränser.

Efter Ossian Lundéns trädgårdsverksamhet har byggnaden haft olika ägare och varit i flera olika användningar: som folkskola, barnhem och senast som verksamhetscentral för utvecklingsstörda. Till Vasa stads ägo kom byggnaden på 1940-talet.

Byggnaden har genomgått en del förändringar. Smedmästarens hustru lät efter sin mans död byggnaden förstoras till sina nuvarande mått 11 x 38 meter. Vasa stad har även under olika årtionden gjort en del ändringar enligt de olika användningsformernas behov. De senaste invändiga ändringarna gjordes på 1970-talet och efter dem uppstod fuktproblem, som gjorde att huset har stått oanvänt sedan 1990-talet.

Husets stenföt, stockstomme och andra bärande konstruktioner är fortfarande ursprungliga och i huvudsak i gott skick. Miljöcentralen och Österbottens museum har granskat byggnadens skick och konstaterat skadorna vara begränsade och relativt lätta att reparera. Museet anser att bortsett från de felaktigt utförda ändringarna är alla i byggnaden synliga historiska skikt värdefulla i sig.

Österbottens museum har i sina utlåtanden framhävt byggnadens stora lokal- och kulturhistoriska värden. Miljöcentralen och miljöministeriet har därför år 2009 tagit ställning för ett skydd av byggnaden i stadsplanen. Staden har inte förverkligt skyddet.

Många lokala föreningar och privatpersoner har vädat för bevarandet av huset, för att det är Dragnäsback och Hemstrands kulturhistoriskt värdefullaste byggnad, som även ansluter sig till byggnadens av den nya staden efter branden 1852. Föreningarna har föreslagit att huset skulle inrättas till ett mångaktivitetshus, vilket skulle fylla ett verkligt behov och fortsätta husets historia som säte för socialt och kulturellt värdefull verksamhet.

YHTEYSTIEDOT

Vaasan ympäristöseura - Vasa miljöförening ry
puheenjohtaja Anna Swanljung
annaswanljung@gmail.com , 040-5342229

Sähköposti hallitukselle:
vaasan.ymparistoseura@gmail.com
vasa.miljoforening@gmail.com

Internet: www.sll.fi/vaasa

Taitto ja kannen kuvat: Hannele Alanko